

Diakonian tutkimuksen päivässä madallettiin tutkimuksen ja käytännön työn välisiä rajoja

Vuosittaista Diakonian tutkimuksen päivää vietettiin 17.11.2023 Helsingissä Diakin Kalasataman kampuksella. Päivän teemana oli käytännön tutkimus diakoniassa, ja siihen viritti kansainvälinen diakoniawebinaari *Blurring the Boundaries: New Research in Practice for Diaconia and Social Ministry*, johon liitettiin verkon välityksellä. Päivän live-osuudessa Kalasatamassa esitettiin kommenttipuheenvuoroja ja käytiin keskustelua sekä jaettiin päivän päätteeksi perinteinen Sivellin-opinnäytetyöpalkinto.

Käännökseni ”käytännön tutkimus” vaatii vähän enemmän selvennystä: siinä on yhtä paljon kyse tutkimuksesta käytännössä kuin käytännön työn tekijöiden harjoittamasta tutkimuksesta. Webinaarin järjestäjät halusivatkin avata aihetta näkökulminaan sekä *research in practice* että *research on practice*. Otsikon mukaisesti tarkoitus oli myös hälventää tiedontuotannon rajoja tutkimuksen ja käytännön työn välillä.

Webinaarissa avattiin diakoniatyön tutkivaa luonnetta

Webinaarin keynote-puheenvuoron piti Tony Addy, diakonian tutkija ja useampien kansainvälisten yliopistojen vieraileva lehtori, joka haastoi pohtimaan diakonian käytännön ja käytännön työtä tekevän tutkijan (*practitioner-researcher*) määritelmiä. Diakoniassa käytäntö viittaa yleensä hiljaiseen tietoon.

Teoreettisen ja käytännön tiedon välillä on usein kiulu, mutta Addy korosti, että käytäntö on myös yksi tutkimuksen muoto. Diakonian käytännön työtä tekevien tutkimukselliseen profiiliin liittyy muutosta hakeva tiedonintressi ja oman identiteetin reflektointi. Parhaimmillaan tämä voi madaltaa kynnystä akateemisen maailman ja käytännön työn välillä sekä demokratisoida tiedon- tuotantoa. Addy piti tärkeänä tukea käytännön työtä tekeviä tutkijoita sekä akateemisessa yhteisössä että diakoniatyön kentällä.

Ryhmäkeskusteluissa luennon jälkeen nostettiin esille muun muassa sitä, kuinka käytännön työn tutkijan idea haastaa koulutusta: voitaisiinko diakoniatyötä kehittää tutkimusorientoituneeksi työalaksi. Tärkeänä pidettiin myös inklusiivisen kielen käyttöä. Keskustelu alleviivasi sitä useaan otteeseen mainittua näkökulmaa, että diakonian tehtävä on vahvistaa ihmisten omaa toimijuutta ja näin ollen käytännön työn tutkimus myös tuo tätä toimijuuden merkitystä diakoniaa ja yhteiskuntaa koskevaan keskusteluun.

Webinaarin loppuosassa esiteltiin paikallisia esimerkkejä diakonisista avauksista ja tutkimuksen mahdollisuuksista eri puolilla Eurooppaa. Nicole Borisuk työskentelee järjestönsä kanssa marginalisoitujen nuorten parissa Ukrainan Odessassa. Järjestön projekti tuo nuoria yhteen Odessan alueella ja sen tavoitteena oli perustaa uusi toimintakeskus nuorille läheisessä kylässä. Käytännön tutkimus tässä tapauksessa tarkoitti osallistuvaa kontekstuaalista tutkimusta, jossa työntekijät ja nuoret oppivat toisiltaan molemminpuolisesti.

Hollantilainen Thijs Tromp kertoi käytännön tutkimustyöstä projekti- rahoituksella toimivissa päiväkeskuksissa (*drop-in center*), joihin esimerkiksi asunnottomat voivat tulla hakemaan suojaa. Kriittisenä huomiona rahoittajaa kohtaan mainittiin se, että käytännön työn tekijöitä ja tutkijoita ei kuultu ennen projektin aloittamista. Diakoniatyöntekijä teki viidessä päiväkeskuksessa kävijöiden haastatteluja, joissa kävijät ilmaisivat vahvasti halunsa tehdä asioita yhdessä ja vaikuttaa paikalliseen yhteisöön; he eivät halunneet tulla nähdyiksi ”ihmisinä, joilla on ongelmia”.

Ukrainalainen Oksana Prosvirnina hahmotteli puheenvuorossaan Paulo Freiren pedagogiikasta ammentavaa käytännön työn tutkimuksen pedagogiikkaa, jossa käytännön työn harjoittajat ovat aktiivisia oppijoita sekä vuoro- vaikutuksen mahdollistajia, ja pedagogiikka tukee kriittistä kysymyksenaset- telua. Tutkimus voi käsittää osallistujat kanssatutkijoina ja vapaaehtoiset tai aktivistit käytännön työn tekijöinä.

Kommenteissa kriittinen ote teorian ja käytännön suhteeseen

Webinaarin jälkeisessä osiossa suomalaiset tutkijat lähestyivät kommenttipuheenvuoroissaan käytännön työn tutkimusta eri tulokulmista. Marjukka Laiho Itä-Suomen yliopistosta puhui kanssatutkimuksesta, jonka juuret ovat etnografiassa. Laiho haastoi pohtimaan sitä, mitä ovat käytännön tutkijat ja mitä toisaalta ovat tutkimuksen käytännöt. Pelkkä osallistumisen ja osallistamisen kehien laajentaminen ei riitä, vaan on tarkasteltava kriittisesti myös ammattitutkimuksen positioita ja konteksteja. Laiho totesi, että kriittisen tiedontuotannon näkökulmat ovat itse asiassa relevantteja kaikelle tutkimukselle, sillä arvoneutraalia tutkimusta ei ole olemassa. Ihmisten kokemusten tutkiminen ja tulkinta nostaa aina myös esiin sen, kenellä on oikeus tulkita kenenkin kokemuksia ja miten valtaa käytetään.

Tutkijatohtori Jonna Ojalampi Itä-Suomen yliopistosta pohti teorian ja käytännön välistä suhdetta käytännön työn tutkimuksen näkökulmasta. Hän kysyi, miksi teoria ja käytäntö on välillä vaikea liittää toisiinsa ja päätyi aieman puhujan tavoin vallan käsitteeseen. Kysymys on usein siitä, kenellä on valtaa määrittää keskusteluaiheet. Teoria ei ole kuitenkaan tutkijoiden omaisuutta. Lopulta dialogissa eivät ole teoria ja käytäntö, vaan ihmiset, Ojalampi kiteytti.

Lehtori Ville Päivänsalo Diakista haastoi tutkimuksen ja käytännön erotelun ideaa: esimerkiksi opiskelijoiden näkökulmasta nämä kaksi ovat jo lähtökohtaisesti sekaisin. Tutkimuseettisesti on joka tapauksessa tärkeää, että tutkimukseen osallistuvat tietävät, milloin kyse on tutkimuksesta. Päivänsalo nosti esiin myös sosiaalisen oikeudenmukaisuuden periaatteen ja sen määrittelyn tärkeyden. Käytännön toimijat pitävät varmasti sosiaalista oikeudenmukaisuutta tärkeänä arvona, mutta eivät aina lähtökohtaisesti tiedä muita paremmin, mitä se on.

Sivellin-palkinto diakoniatyöntekijöiden työhyvinvointia käsittelevälle opinnäytetyölle

Diakonian tutkimuksen päivän päätteeksi jaettiin Sivellin-palkinto parhaasta opinnäytetyöstä. Yksi olennainen kriteeri palkinnon myöntämisessä oli ollut se, miten opinnäytetyö tuo esiin diakonian kehittämisen näkökulman ja mi-

ten se huomioidaan myös diakonian kentän ulkopuolella. Vuoden 2023 Siivellin-palkinnon saivat Kirsi Kujanpää ja Tiina Sukari työllään *Pienten seurakuntien diakoniatyöntekijöiden työhyvinvointi ja ajatuksia seurakuntaliitoksista*.

Kujanpää ja Sukari kysyivät tutkimuksessaan, mitä on olla ainoa diakoniatyöntekijä seurakunnassa, mitä keinoja työhyvinvoinnin ylläpitämiseksi diakoniatyöntekijöillä on ja miten he kokevat seurakuntaliitokset. Tutkimus perustui diakoniatyöntekijöiden haastatteluihin. Johtopäätöksinä Kujanpää ja Sukari totesivat, että työhyvinvoinnin merkitys diakoniatyössä korostuu entisestään ja siinä on kiinnitettävä huomiota enemmän psyykkisiin kuin fyysisiin tekijöihin. Työohjauksen merkitys myös korostuu. Seurakuntaliitosten tullessa ajankohtaiseksi erilaisten tukitoimenpiteiden, neuvonnan ja selkeän viestinnän roolia tulee vahvistaa. Pohdittavaksi jäi, mistä muodostuu työyhteisö heille, jotka ovat alansa ainoita työntekijöitä seurakunnissa.